

Spolufinancovaný
Európskou úniou

Podpora aktívneho a zodpovedného občianstva v školách

Príručka pre učiteľov

II. Aktivity do triedy

Aktivita 2 Aktéri – hodnoty, normy a predsudky

Porozumenie rôznym aktérom a ich stanoviskám

Časť a) pre záležitosti, ktoré nemôžeme priamo ovplyvniť

Sukromna základna
škola
Felix

WSB University

Podpora Európskej komisie pre vydanie tejto publikácie nepredstavuje schválenie jej obsahu, ktorý odráža iba názory autorov, a Komisia nenesie zodpovednosť za akékoľvek použitie informácií v tejto publikácii obsiahnutých.

v rámci projektu ACTIVE financovaného z programu Erasmus+
Organizácia zodpovedná za spracovanie materiálu: Zodpovedná spoločnosť, zs
Vytvorené v spolupráci s partnermi projektu

Táto práca podlieha licencií [Creative Commons Attribution- ShareAlike 4.0 International License](https://creativecommons.org/licenses/by-sa/4.0/).

Priradené : Zodpovedná spoločnosť, zs
autori: Mareš, Matej a spol.

Preložené a editované z anglického originálu

Verzia 1.1
máj 2023

Obsah

Súbor nástrojov a aktivít pre učiteľov	3
Logika činností v Súbore nástrojov ACTIVE	3
AKTIVITA 2a: Pochopenie rôznych aktérov a ich stanovísk (hodnôt, noriem a predsudkov)	4
Aktivita sa skladá z nasledujúcich krokov:	4
Očakávané výstupy a výsledky činnosti	4
Hlavné zásady z Metodiky, ktoré treba vziať do úvahy:	6
Čas potrebný pre danú aktivitu:	6
Než začnete	6
Materiály potrebné pre túto aktivitu	7
PLÁN ČINNOSTI	8
Nasledujúce aktivity v triede, ktoré treba zvážiť/vykonať	13

Aktivita je súčasťou Súboru nástrojov, ktorý sa skladá z nasledujúcich troch hlavných častí:

- I. Metodika pre učiteľov
- II. Kniha aktivít pre učiteľov
- III. Pracovné materiály pre aktivity a žiakov

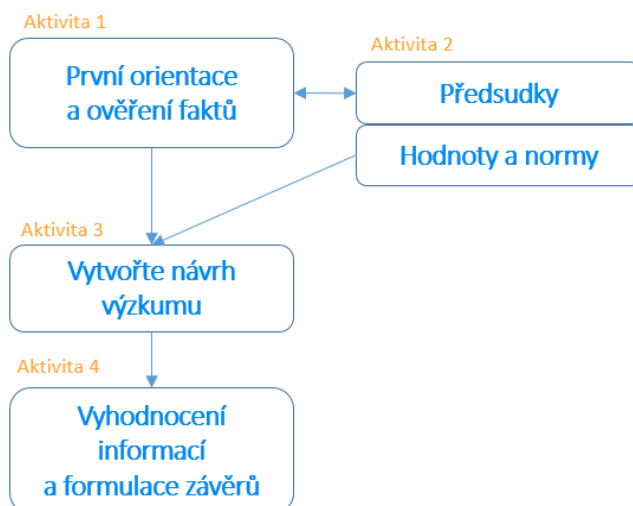
I. Metodika pre učiteľov (*tento dokument*) sa skladá z vysvetlení zásad, pojmov a konceptov, ktoré treba používať pri zavádzaní Súboru nástrojov. Cieľom Metodiky je poskytnúť učiteľom podklady a vytvoriť spoločný základ a porozumenie, aby boli pripravení prevziať tento Súbor nástrojov do výučby.

II. Kniha aktivít pre učiteľov je súborom pracovných aktivít (scenárov krok za krokom), ktoré učitelia môžu prevziať do výučby v triede. Aktivity korešpondujú s témami Metodiky, takže učitelia môžu ľahko nájsť vhodnú aktivitu k téme, ktorá je v metodike obsiahnutá. Pre každú tému zahrnutú v Metodike je k dispozícii aspoň jedna aktivita.

III. Pracovné materiály pre aktivity a žiakov poskytujú materiály, ktoré sa používajú so žiakmi počas aktivít. Materiály sa skladajú predovšetkým zo šablón, ktoré môže učiteľ odovzdať žiakom pre lepšie štruktúrovanie aktivity.

Skôr ako začnete s aktivitou, **zoznámte sa s príslušnými časťami Metodiky** pre učiteľov a celkovou skladbou a logikou aktivít uvedených v Knihe aktivít pre učiteľov.

Logika činností v Súboře nástrojov ACTIVE

Táto aktivita má priamu väzbu na témy, ktoré sú obsiahnuté v MODULE 2 Metodiky. Využitie budú tiež znalosti na tému Ako pristupovať k informáciám na internete z Modulu 1.

V aktivite 2a sa žiaci naučia chápať úlohu rôznych aktérov a ich pohľad na danú problematiku. V procese **pochopenia rolí a stanovísk rôznych aktérov** sa žiaci dozvedia aj niečo o sebe. Budú skúmať svoje vlastné predpoklady, hodnoty a pohľady na svet a budú odhaliť ich vlastné predsudky.

Aktivita 2a sa bude ďalej zaoberať problematikou začatou v aktivite 1. Žiaci si vyskúšajú, ako ďalej **pracovať s informáciami** a budú určovať príslušných aktérov, ich úlohy, odlišné stanoviská a základné faktory týchto stanovísk. Žiaci budú tiež vedení k tomu, aby tiež pochopili, ako vnímajú danú problematiku a zúčastnených aktérov, a budú **konfrontovaní so svojimi vlastnými predsudkami**.

Aktivita sa skladá z nasledujúcich krokov:

- Krok 1: Téma – riešený problém (výber témy)
- Krok 2: *možnosť Prvý dojem z danej témy (pri zahájení aktivity 2a)*
- Krok 3: Aktéri, ich úloha a vnímané stanoviská – prvý dojem
- Krok 4: Rôzne role aktérov
- Krok 5: Rôzne stanoviská
- Krok 6: Predsudky

Očakávané výstupy a výsledky činnosti

POZNÁMKA:

- Pri aktivite 2 sa predpokladá práca s témou, kde žiaci nie sú priamymi účastníkmi problému a nemôžu priamo komunikovať a „ovplyvňovať“ zúčastnených aktérov. Pokiaľ sa téma týkala nejakej miestnej alebo školskej aktivity zahŕňajúcej priamu interakciu s aktérmi, postupujte podľa aktivity 2b.
- Túto aktivitu je možné použiť a vykonať so žiakmi za účelom **preskúmania a prehĺbenia porozumenia akejkoľvek téme**.
  - Môže ísť o ľubovoľný spoločenský problém (rúbanie stromov v Amazónii, vojna na Ukrajine atď.) alebo téma súvisiaca s témou, ktorá je súčasťou bežnej výučby (zemepis, dejepis, biológia atď.).
  - Alebo je možné aktivitu použiť pre tému týkajúcu sa školy, mesta alebo triedy (napr. hľadanie riešení pre témy týkajúce sa protichodných postojov).
- Odporúčame **začať aktivitou 1**, ale je možné začať aj Aktivitou 2:
  - Odporúčame začať aktivitou 1, ktorá sa týka témy, ktorá je viac založená na informáciách, kde by ste sa mali najskôr pozrieť na zdroj informácií.
    - Znalosti z aktivity 1 o overovaní faktov budú využité a ďalej rozvíjané v Aktivite 2.
  - Prípadne začnite aktivitou 2 týkajúcou sa otázok, kde sú primárne role rôznych aktérov s odlišnými názormi.

II. Aktivita do triedy

- Túto aktivitu možno so žiakmi vykonať aj ako samostatnú aktivitu pre ľubovoľnú tému, kde hrajú dôležitú úlohu rôzne názory/stanoviská.
  - Ako učiteľ môžete túto aktivitu použiť aj pre jednu „zaujímavú/dôležitú/vplyvnú“ tému, ktorú považujete za „zaujímavú“ a ktorú chcete so žiakmi preskúmať.
- Aktivita 2 je úvodnou aktivitou, to znamená, že na ňu budú nadväzovať aktivity 3 a 4, kde bude problematika ešte viac preskúmaná
  - Aktivita 2 pripravuje pôdu pre ďalší výskum (takže sa nebojte, že po vykonaní tejto aktivity dôjdete k definitívnym záverom)
    - Aktivita 2 by mala dobre slúžiť ako základ pre definovanie ďalšieho výskumu s cieľom nájsť relevantné dôkazy pre dotknuté stanoviská as ohľadom na zúčastnených aktérov.
  - Aktivita 3 by mohla byť vykonaná pred aktivitou 2a v odôvodnených prípadoch, keď je potrebné vopred zhromaždiť informácie pomocou výskumu (aktivita 3 by mohla byť stanovená po definovaní aktérov a ich rolí v kroku IV)

Hlavný cieľ aktivity : Preskúmať úlohu aktérov a rôzne stanoviská a uhly pohľadu na danú problematiku a pochopiť, akú úlohu v našom vnímaní hrajú predsudky.

Problém: Ľudia (žiaci) sa stretávajú s ťažkosťami pri snahe porozumieť rôznym stanoviskám a názorom, než si urobia vlastný úsudok a vytvoria si vlastný názor. K odlišným stanoviskám často pristupujeme s už zaujatým postojom (confirmation bias), ktorý ďalej skresľuje alebo len potvrdzuje to, čomu sme na začiatku „verili“. Tento prístup sa môže vyriešiť tak, že nám poskytne nerelevantné alebo nepresné informácie pre zodpovedné rozhodovanie. Po druhé, týmto spôsobom je naše konanie založené iba na našom vlastnom (a teda neobjektívnom) vnímaní bez ohľadu na stanoviská ostatných.

MOTTO : Nemusíme s niekým súhlasiť, ale pri hľadaní riešení by sme mali najskôr porozumieť druhým a sami sebe. V tomto zmysle aktivita skúma rozdielne stanoviská s dôrazom na základné faktory a predsudky.

Prehľad úloh :

- Žiak identifikujú relevantných aktérov a ich úlohu v danej problematike
- Žiaci budú skúmať rôzne pohľady na túto problematiku
- Žiaci preskúmajú základné motivácie dotknutých aktérov, aby lepšie porozumeli ich rôznym stanoviskám
- Žiaci preskúmajú svoje vlastné predsudky

Očakávané výstupy aktivity:

- ❖ Identifikácia relevantných aktérov a ich pohľadov na danú problematiku
- ❖ Sú pochopené podstatné faktory rozdielných stanovísk aktérov
- ❖ Sú popísané predsudky aktérov a žiakov

Očakávané výsledky :

- ✚ Žiaci rozumejú konceptu rôznych rolí zapojených aktérov
- ✚ Žiaci chápu, ako sú naše úsudky ovplyvnené hodnotami, názormi a normami

- ✚ Žiaci chápu rôzne stanoviská aktérov
- ✚ Žiaci chápu základné príčiny rozdielnych pohľadov na vec
- ✚ Žiaci chápu význam spoľahlivých informácií
- ✚ Žiaci dokážu rozpoznať svoje vlastné predsudky a predsudky ostatných

- 🌈 Úloha aktérov (Modul 2, kapitola 1.9)
- 🌈 Faktory ovplyvňujúce naše vnímanie (Modul 2, kapitola 1.1)
- 🌈 Kognitívne predsudky (Modul 2, kapitola 1.3)
- 🌈 Definícia problému (Modul 0, kapitola 1.3)
- 🌈 Ako pristupovať k informáciám na internete (Modul 1, kapitola 1.3)
  - Všeobecné pojmy týkajúce sa faktov, údajov, informácií a objektivity (Modul 0)
  - Dezinformácie, zlé informácie a falošné správy (Modul 0)
  - Porozumieť kritériám kvality dát a informácií (Modul 1, kapitola 1.1)
- 🌈 Formulovanie rámcov (Modul 2, kapitola 1.6)
- 🌈 Úloha sociálnych médií pri snahe porozumieť druhým (Modul 2, kapitola 1.7)
- 🌈 Predsudky (Modul 2, kapitola 1.3)
- 🌈 odporúčané Empatická (nenásilná) komunikácia (Modul 2, kapitola 1.4)
- 🌈 odporúčané Logika, emócie a racionalizácia (Modul 2, kapitola 1.5)

Čas potrebný pre danú aktivitu:

Záleží na rozsahu témy a počtu žiakov v triede a na tom, či si žiaci vyhľadajú informácie počas hodiny alebo pred hodinou v rámci domácej úlohy. Všeobecne je však aktivita navrhnutá tak, aby sa dala vykonať počas jednej vyučovacej hodiny (45 min). Pri zložitejších témach by mali byť na aktivitu vyčlenené dve vyučovacie hodiny.

V prípade malého počtu účastníkov, alebo ak sa venujú iba jednej konkrétnej a špecifickej téme a 1–2 aktérom, je možné to zvládnuť za kratší čas (20–30 min).

Pri zložitejších témach, ak chcete/potrebuje pokryť celú aktivitu v jednej vyučovacej hodine (45 min), odporúčame zadať tému vopred (kroky I až II) a nechať žiakov posúdiť úlohu aktérov a ich stanoviská vo forme prípravy na hodinu (domáca úloha) (krok II a IV). V hodine potom budete o téme diskutovať (krok V a ďalej).

Ak to časové možnosti a rozsah témy dovoľia, môžete tiež spojiť aktivitu 1 a/alebo aktivitu 3 do jednej lekcie (teda na aktivitu 1 nadviazať aktivitou 2 a/alebo 3 počas jednej hodiny).

Než začnete

Než začnete, musíte si vybrať relevantný námet/téma/problém, ktorému sa budete venovať.

Najlepšie je pokračovať v téme, ktorá už bola otvorená v aktivite 1.

Inak. Ako vybrať tému (definícia problému) a súvisiace predsudky:

- 🌈 Dajte si pozor na to, aby definícia problému neobmedzovala ďalšie bádanie (skúmanie) žiakov (pozri Modul 0, kapitola 1.3).
- 🌈 Buďte sebakritickí a nedefinujte tému/problém pod vplyvom vlastných predsudkov.
- 🌈 Buďte sebakritickí a otvorení rôznym názorom.

II. Aktivita do triedy

- 🌈 Neobávajte sa potenciálne kontroverzných tém, počas tejto aktivity nie je potrebné dospieť k definitívnym záverom. „Kontroverzná téma“ podnieti zaujímavú diskusiu a následné navrhnutie relevantného výskumu pre aktivitu 3.
- 🌈 Témy, ktoré si vyžadujú ďalšie skúmanie údajov a informácií, budú ďalej skúmané počas aktivity 3 Navrhnutie vlastného výskumu.

○

Materiály potrebné pre túto aktivitu

K úlohe môžete pristupovať dvoma spôsobmi (alebo ich kombinovať):

- a) Nechajte žiakov, aby sami skúmali a vyhľadali si zdroje informácií.
- b) Upozornite žiakov na vybrané zdroje informácií o téme. Žiaci teda začnú s týmito vybranými zdrojmi/aktérmi.

Rozhodovanie o tom, aký prístup zvoliť, sa môže riadiť týmito kritériami:

- i. Ak poznáte tému a/alebo viete o „zaujímavých“ zdrojoch (ako príklady), ktoré môžu demonštrovať rôzne pohľady na danú problematiku, môžete žiakom zadať, aby sa na tieto zdroje pozreli.
- ii. V prípade, že na túto aktivitu nie je v triede dostatok času, bolo by za účelom ušetrenia času lepšie nejaké zdroje žiakom vybrať.
- iii. Keď žiakom zadáte aktivitu (identifikovať aktérov) pred príslušnou hodinou ako domácu prácu, môžete im nechať priestor, aby si zdroje našli sami. Potom ich môžete požiadať, aby vám ich vopred poslali, aby ste sa s nimi mohli sami zoznámiť.

Motivujte žiakov:

- Ak chcú niečomu porozumieť alebo niekoho o niečom presvedčiť (argumentovať), mali by porozumieť opačným stanoviskám, aby mali relevantné argumenty.
  - O téme si budú hľadať informácie sami, namiesto aby ste im ich poskytli z prvej ruky.
  - Tým, že im vyberiete nejakú skutočne relevantnú tému, alebo ich necháte vybrať si problém, na ktorom chcú pracovať.
- I. **Téma – dotknutý problém (výber témy).** Postupujte podľa témy vybranej v aktivite 1. Ak začínate aktivitou 2 (pozri vyššie), vyberte tému (problém), ktorá bude skúmaná (podrobnosti pozri Modul 0), sami alebo nechajte žiakov zvoliť postup podobný tomu, ktorý bol popísaný v aktivite 1.
- U aktivity 2 sa predpokladá práca s témou, kde žiaci nie sú priamymi účastníkmi problému a nemôžu priamo komunikovať a „ovplyvňovať“ zúčastnených aktérov:
- a. **(diskusia)** Nechajte žiakov rozhodnúť o konkrétnej téme (témach), ktoré budú spracovávať. Námet **témy by mal byť cieleňý**, odporúčame zvoliť nejaký aktuálny naliehavý spoločenský problém, napr. odlesňovanie amazonského pralesa, vojnu na Ukrajine, klimatické zmeny, alebo nejakú tému zo študijného plánu triedy, napr. historickú udalosť z určitého obdobia a pod.
    - Nechajte žiakov vysvetliť, prečo si vybrali práve túto tému (osobný záujem, aktuálnosť a pod. Nezaobchádzajte do podrobností, viď krok II).
  - b. **(zadanie)** ALEBO si vyberiete tému podľa predmetu hodiny alebo nejaký konkrétny problém, na ktorom chcete, aby žiaci pracovali. (pozri vyššie Než začnete)
    - i. Stručne vysvetlite tému (nezabíhajte do podrobností o možných kontroverziách a rôznych názoroch) a prejdite k ďalšiemu kroku.
- II. **Prvý dojem . (krátka diskusia) Relevantné, ak začínate s aktivitou 2 pred aktivitou 1.** Prvý dojem o téme je možné od žiakov získať v rámci krátkej diskusie po zadaní témy.
- a. Spýtajte sa žiakov:
    - Ot. Čo viete o probléme XXX?
    - Ot. Čo si myslíte o probléme XXX myslíte?
      - i. Účelom je, aby učitelia získali všeobecnú predstavu o tom, ako žiaci vnímajú danú tému a čo o nej vedia.
  - b. Ak necháte žiakov vybrať si vlastnú tému, mali by ste sa na to opýtať pri výbere témy v kroku I.
  - c. Nezabíhajte do podrobností (nenechajte žiaka o probléme polemizovať a pod.).
    - i. Pokiaľ ide o kontroverznú tému, povedzte žiakom, že bude zaujímavá táto téma ďalej skúmať a diskutovať o nej.
  - d. Zapište si prvý dojem, ktorý žiaci formulovali, aby ste si ho zapamätali: použite **šablónu pre učiteľov 2a-III Prvý dojem**
  - e. Priebežne sledujte diskusiu so študentmi podľa kroku III.
- III. **Aktéri, ich úloha a vnímané stanoviská – prvý dojem . (zadanie /diskusia)** Najprv identifikujte príslušných zúčastnených aktérov a ich rozdielne stanoviská, ktoré žiaci vnímajú

II. Aktivita do triedy

(na základe prvých dojmov/názorov/informácií, ktoré žiaci majú), a to prostredníctvom diskusie v triede po zadaní témy alebo po aktivite 1:

- a. **V závislosti od rozsahu a oboznámenosti s danou problematikou** . Môžete začať **zadaním úlohy** žiakom, aby si najprv vyhľadali informácie o danej problematike a príslušných aktérov, ALEBO pokiaľ je téma známa, je možné ihneď začať s **diskusiou** :
- b. **Zadanie úlohy** : dajte žiakom čas v hodine alebo ako domácu úlohu v rámci prípravy na hodinu, aby si vyhľadali informácie o danej problematike a identifikovali príslušných aktérov a ich rolu a pohľad na danú problematiku. Zadanie úlohy môže zahŕňať kroky III a IV. Na zadanie nechajte žiakov použiť šablóny:
  - i. **A2-III Určite aktérov a ich primárne stanovisko k problému, ktoré žiaci vnímajú (prvý dojem).**
  - ii. **A2-IV Typ rolí a aktérov**
- c. **Diskusia** : Diskutujte v triede o tom, ktorí aktéri sú zapojení, aká je ich úloha a stanovisko:

Spýtajte sa žiakov:

Ot. Ktorí aktéri sú do problému zapojení?

- i. Nechajte žiakov, aby sami určili aktérov, pokiaľ niekoho vynechajú, nechajte to v tejto fáze byť a nepripomínajte im ho.

Ot. O aký typ aktéra sa jedná (vláda, mimovládne organizácie, expert, spravodajská organizácia, univerzita, ...)?

Ot. Prečo je tento aktér dôležitý? Aká je jeho rola v danej problematike?

- ii. Nechajte žiakov, aby sami určili (typ) role.

Ot. Aké je hlavné stanovisko jednotlivých aktérov k danej problematike?

- iii. V tejto fáze by malo byť na základe prvých zistení alebo dojmov žiakov určené stanovisko aktéra:
  - nie je potrebné ísť do hĺbky a mať ho podložené dôkazy (to príde neskôr),
  - v podstate ide o **zhromaždenie prvých dojmov/názorov žiakov, pokiaľ ide o aktérov** ,
  - pokiaľ sa žiaci nemôžu na stanovisku zhodnúť, nechajte to byť s poznámkou, že je tu nezhoda, ktorá bude preskúmaná neskôr,
  - stanoviská aktérov môžu byť žiakov dokonca nesprávne identifikované ako ich vlastný názor na aktérov.
- iv. Použite šablónu (poverte niekoho z triedy, aby ju napísal, alebo ju napíšte sami, ale mala by byť prístupná všetkým v triede): **A2-III Určite aktérov a ich primárne stanovisko k problému, ktoré žiaci vnímajú (prvý dojem).**

IV. **Rôzne role aktérov** . **(diskusia)** Žiaci preskúmajú do väčšej hĺbky rolu jednotlivých aktérov.

- a. **(diskusia)** Pokúste sa so študentmi prostredníctvom diskusie v triede zovšeobecniť rôzne role, ktoré by mohol zúčastnený aktér zastávať.

Ot. Aké typy rolí aktéri majú? Aké typy rolí existujú?

- i. Najprv nechajte žiakov, aby tieto role definovali, a potom im pomôžte usporiadať role do funkčných kategórií: **rozhodovanie, určovanie pravidiel, rokovania, expert/tvorca názorov, ovplyvňovaný kým, ovplyvňovanie rozhodnutí...**).

Ot. Ako vnímajú úlohu aktéra ostatní aktéri?

ii. Najprv nechajte prehovoriť žiakov a potom zasiahnite / pomôžte im:

- aktéri: spolupracujú / dohadujú sa - majú protichodné názory či argumenty / rôzne protichodné záujmy,
- rôzne úlohy môžu tiež viesť k odlišnému postaveniu aktéra voči ostatným (ako napríklad stanovenie záväzných pravidiel v prípade vládneho orgánu a pod.).

Ot. Nezabudli sme na nikoho, kto má v danej veci vplyv alebo je ovplyvňovaný?

iii. Nechajte žiakov najskôr určiť, či na niekoho nezabudli (môže ísť o cieľovú skupinu bez vplyvu a pod.),

- diskutujte so žiakmi o tom, prečo podľa nich na tohto aktéra predtým zabudli.

iv. Použite šablónu: **A2a-IV Typ rolí a aktérov**

V. **Rôzne stanoviská a pohľady** . (*diskusia*) Žiaci preskúmajú do väčšej hĺbky stanoviská zapojených aktérov:

i. Vysvetlite žiakom, že budete hlbšie skúmať stanoviská aktérov.

a. (*diskusia*) Prejdite jednotlivé aktéry identifikované v predchádzajúcich krokoch a preskúmajte, prečo a na základe čoho žiaci vyjadrili svoj názor na stanovisko daného aktéra (v závislosti na čase môžete vybrať iba niektorých aktérov):

Spýtajte sa žiakov:

Ot. Najprv sa spýtajte/skúmajte, či ide o skutočný pohľad na aktéra, alebo o názor/mienku žiakov ohľadom daného aktéra.

Ot. Na základe čoho ste si urobili tento názor ohľadom aktérovho stanoviska?

ii. Dôkaz alebo názor

- Nezabudnite, že názor nie je zlý, pokiaľ vieme, že je to názor, a nie fakt.

iii. Sú príslušné informácie poskytnuté samotným aktérom alebo z iného zdroja?

- Dôveryhodnosť zdroja (pripomeňte žiakom, čo sa naučili o overovaní faktov v aktivite 1),
- rozlíšte možné proklamácie o sebe a skutočné zámery a motivácie,
- treba chápať, že aj neobjektívne informácie alebo dezinformácie sú cenným zdrojom informácií pri skúmaní rôznych stanovísk (samozrejme pokiaľ to vidíme a vieme, ako sú informácie neobjektívne/dezinformačné),
- pamätajte na laterálne čítanie.

Ot. Ďalšie skúmanie. Aká je deklarované stanovisko/cieľ/motivácia aktéra a aký je (potenciálny/pravdepodobný/dokázaný) skutočný zámer aktéra?

Ako má byť aktér vnímaný? Aké sú ich skutočné motivácie?

iv. Odhalenie hlavných faktorov a prehĺbenie porozumenia aktérom.

- Ako aktér **formuluje (prezentuje) ráme**c problému?
- Aký je **svetový názor/uhol pohľadu** aktéra na danú problematiku?
- Aká je **motivácia** aktéra?

II. Aktivita do triedy

- Dávajte si pozor, aby ste nezačali byť „paranoidnými“ a nevideli všade motívy na dosiahnutie zisku ako „robí to pre peniaze...“ (veľa ľudí to robí, pretože tomu veria).
  - Je však samozrejme dôležité vidieť strety záujmov
  - Čo má/nemá aktér rád – preferuje/nepreferuje (**postoj**)?
  - Dokáže skúmať **rokovania a metódy** , ktoré aktéri používajú na dosiahnutie svojho cieľa.
  - Aký súbor **noriem a presvedčení či zvyklostí** aktéri majú (na čom zakladajú svoje stanovisko)?
  - v. Diskusia medzi študentmi (deklarovaná verzus skutočná)
    - Nechajte študentov diskutovať o probléme a ukázať ich pohľad na vec
    - Počas diskusie vyhľadajte možné predsudky študentov (využijete v ďalšom kroku)
      - Pozorne identifikujte aj predsudky voči názoru, ktorý možno všetci zdieľame ako správny (ak sa snažíme potvrdiť, že je to predsudok, aj keď môžeme mať „pravdu“)
  - vi. Diskusia na základe názorov žiakov a dôkazov, ktoré predložili
    - Ak dôkazy chýbajú alebo by ich skúmanie zabralo veľa času, vysvetlite, že je potrebné ich v budúcnosti viac preskúmať a nájsť príslušné dôkazy (v aktivite 4)
  - vii. Použite šablónu: **A2-V Stanoviská aktérov**
  - b. (**diskusia**) Diskutujte a zhrňte so žiakmi, aké názory na stanoviská aktérov mali na začiatku a čo sa zmenilo alebo vyjasnilo (role aktérov, ich deklarované a skutočne očakávané stanoviská). Poukážte na to, aké rozdielne názory sa medzi žiakmi objavili a zostali (a že budú ďalej skúmané). Prípadne poukážte, aké ťažké je zhodnúť sa na stanoviskách ostatných. Prípadne poukážte na to, že stanovisko aktéra bolo popísané ako názor na aktéra.
    - viii. Pokiaľ chcete vyjadriť svoj názor alebo vyriešiť niektoré odlišné názory v triede, predložte dôkazy.
      - Ak dôkazy chýbajú alebo by ich skúmanie zabralo veľa času, vysvetlite, že je potrebné ich v budúcnosti viac preskúmať nájdením príslušných dôkazov (v rámci aktivity 4).
- VI. Predsudky . (diskusia)** Identifikujte predsudky , ktoré sa skrývajú za naším hodnotením (posudzovaním) stanovisk dotknutých aktérov. A identifikujte možné predsudky aktérov.
- i. Tento krok je vlastne skôr o **snahe pochopiť, prečo ja (žiak) vnímam aktéra tak, ako som ho vnímal** .
    - Na čom zakladám svoj názor/vnímanie?
    - Zahŕňa to celý obraz?
    - Ide skôr o pochopenie toho, ako veci vnímame, než o získanie podrobnej analýzy o aktéroch, pretože to by mohlo vyžadovať ďalší výskum navrhnutý a interpretovaný v aktivite 3 a 4.
  - a. (**diskusia**) Diskutujte so žiakmi o predsudkoch a vysvetlite im ich podstatu . Začnite tým, že sa spýtate, či vedia, čo sú to predsudky. Spýtajte sa ich, či dokázali v

II. Aktivita do triedy

predchádzajúcej diskusii identifikovať nejaké predpojaté názory spolužiakov.

Identifikujte predsudky aktérov.

A potom im k tomu sami niečo povedzte.

Ot. Viete, čo je to predpojaté rozhodnutie? Poznáte nejaké predsudky, môžete uviesť príklady?

Predsudky žiakov a predsudky skúmaných aktérov:

Ot. Môžete poukázať na niektoré predpojaté argumenty/názory týkajúce sa stanovísk aktérov v predchádzajúcej diskusii v triede (predsudky, ktoré žiak v triede vyslovil)?

Ot. Môžete poukázať na niektoré predpojaté názory aktérov na túto problematiku?

- ii. Môžete začať posudzovať predsudky aktérov alebo predsudky, ktoré prejavili sami žiaci (pozri otázku vyššie). V závislosti na téme – kde boli predsudky zrejmejšie (pozri nižšie predsudky, o ktorých treba hovoriť).
- iii. Dbajte na to, aby ste vytvorili otvorenú atmosféru, v ktorej sú všetci prijímaní a nikto si z nikoho nerobí srandu. Ukážte žiakom, že všetci sme náchylní k predsudkom a že sme všetci ovplyvnení svojimi skúsenosťami a prostredím. A že je vlastne celkom ťažké svoje predsudky vidieť (slepá škrvna).
- iv. V závislosti na znalostiach žiakov o predsudkoch doplňte alebo opravte informácie o predsudkoch a predstavte súvisiace predsudky.

Môžete postupne **prebrať jednotlivé predsudky a diskutovať so žiakmi o tom**

, či a) mali sami predsudky v rámci predchádzajúcej diskusie, b) aké (potenciálne) predsudky budú mať aktéri v súvislosti s daným problémom:

Ot. Boli informácie použité na vytvorenie názoru na stanovisko ostatných aktérov spoľahlivé a relevantné?

– Skreslenie ukotvenia

- *Ot. Nehodnotili (ne posudzovali) sme stanoviská aktérov na základe toho, či sú ovplyvnené už existujúcimi informáciami alebo prvou informáciou?*

– Skreslenie dostupnosti

- *Ot. Nebolo naše hodnotenie aktérov založené na informáciách, ktoré máme k dispozícii ?*
- *Ot. Boli sme si vedomí, že máme obmedzené informácie?*
- *Táto zaujatosť môže byť veľmi dobre spojená s fenoménom **sociálnej bubliny** a **informačnej medzery**, takže na to môžete žiakov upozorniť (pozri kapitolu 1.7 v Module 2).*

– Skreslenie reprezentatívnosti

- *Ot. Nehodnotili sme (neposudzovali) stanoviská aktérov skôr na základe množstva informácií než na základe kvality dôkazov?*
- *...súvislosť so skreslením dostupnosti*

Ot. Aký vplyv mal náš vlastný postoj pri posudzovaní stanovísk aktérov?

– Konfirmačné skreslenie

- *Ot. Nehodnotili sme (ne posudzovali sme) stanoviská aktérov pod vplyvom našich vlastných názorov?*

II. Aktivita do triedy

- *Ot.* Identifikovali sme jasne stanoviská aktérov, alebo sme skôr prezentovali náš názor na aktérov?
  - *Ot.* Bolo by možné podľa názoru formulovaného žiakmi (XXX) na aktérov identifikovať názor samotného žiaka?
  - Skreslenie projektca
    - *Ot.* Nehodnotili sme (neposudzovali sme) stanoviská aktérov na základe našej vlastnej projekcie (na základe toho, ako vidíme svet v domnení, že všetci vidia veci rovnako)?
  - Zásadná atributívna chyba
    - *Ot.* Nepremietli sme svoje postoje k danej osobe, aby sme si vysvetlili jej konanie/názor, namiesto toho, aby sme videli celý kontext situácie?
    - *Ot.* Rozpoznali sme, ako kontext ovplyvňuje správanie/názor ostatných? Zohľadnili/rozpoznali sme situáciu, v ktorej sa aktér nachádza?
- Ot. Boli sme schopní vidieť aj svoje vlastné predsudky, alebo len predsudky ostatných?*
- Slepá škrvna
    - Rozpoznávame predsudky u druhých, ale nevidíme ich pri sebe.
- v. Použite šablónu: **A2-VIIa Predsudky (aktéri)** a **A2b-VIIa Predsudky (v triede tvorené žiakmi)**.

Nasledujúce aktivity v triede, ktoré treba zväžiť/vykonať

Vzhľadom na to, že sa jedná o počiatočnú aktivitu, pri ktorej téma ešte nie je úplne preskúmaná, je v poriadku, že skončí s určitými neznámymi. To je vlastne tiež veľmi dôležitý krok, ako sa naučiť povedať:

„Ja/my to (zatiaľ) neviem/e“

„Všetky informácie to naznačujú, ale mali by sme to viac preskúmať“

V závislosti od zvolenej témy a celkového rozvrhu aktivít naplánovaných učiteľom by **po aktivite 2 mala nasledovať aktivita 3 Navrhnutie vlastného výskumu**. V rámci výskumu sa zohľadnia rôzne stanoviská a aktéri a budú sa hľadať relevantné dôkazy, ktoré by ich podporili alebo vyvrátili.

Ak na zhromaždenie relevantných dôkazov **NEPOTREBUJETE** ďalší výskum (máte k dispozícii všetky potrebné dáta a informácie), je tiež možné prejsť priamo k aktivite 4 a preskočiť fázu výskumu v Aktivite 3.

Aktivitu 2 môžete tiež spojiť s Aktivitou 1 alebo 3 do jednej lekcie (takže na Aktivitu 1 nadviaže Aktivita 2 a/alebo 3 počas jednej hodiny).

Pozri **logika aktivít, ktoré** sú súčasťou Súboru nástrojov pre aktivity na začiatku dokumentu.